

сърдце и безъ душа робове често са хвалятъ и казватъ: „че нашиятъ паша ми удари петдесетъ тоѳги, а азъ нищо му не рѣкохъ и отидохъ си.“ А това са хора? и така, нѣма по голѣмо добро на тоя свѣтъ отъ човѣческото самопознавание, и отъ свободата, която е слѣдствие на самопознавание, а така също нѣма по голѣмо зло отъ невѣжеството и отъ робството; защото свободата опитомява човѣка и накарва го да бжде човѣкъ, и да познава себе си; а робството убива въ него и най свѣтото нѣщо т. е. неговото човѣческо достоинство.

Като описахъ божественността на свободата, азъ трѣбва да укажа на най главнитѣ причини, чрезъ които народитѣ са достигнали до най тѣжкото робство и до най скотското положение. Съко едно нѣщо има свои граници. Съки единъ народъ влече робскитѣ окови само до тогава, до когато мѣрата на неговитѣ страдания не е препълнена, и дордѣ всевъзможнитѣ мъки не са още пробудили въ него друго съзнание. Това ново съзнание са продължава и развива между народитѣ твърдѣ болека. Вѣкове преминуватъ по напредъ преди да са то пробуди, то разбива сичко и никаква сила не може да му стои на срѣща, за примѣръ земете днешня Франция.

Съко монархическо господарство упогрѣбвява сичкитѣ си срѣдства за това, за да поддържи въ народѣтъ това драгоценно за него невѣжество, на което е изградена неговата сила и даже самото негово съществование. А колкото за султанитѣ, то тие не сж били, нито ще да бждатъ наши защитници и доброжелатели; тие сѣкога сж били наши сурови тирани и кржвопийци, които сж смукали 450 години нашата кржвъ и ѣли са нашето тѣло. Съки изъ насъ знае, че християнитѣ сж били за султанитѣ нищо повече освѣнъ крави, които имъ сж давали млѣко. И за това ние не трѣбва да очакваме отъ султанѣтъ и отъ турското правителство никакви правдини, защото турчинѣтъ не знае други правдини, освѣнъ да скуби за себе си. Ние помнимъ, че когато българитѣ бѣха възстанали да тхрсятъ своитѣ правдини съ оружіе въ ржка, то турцитѣ казвзха: